

universorum, debet aequè affectus esse erga omnes populos, seu erga omnes suos filios, et vicissim omnium gentium fiduciam obtinere. Porro 1° si alicui potestati politica esset subjectus, jam non posset omnibus eandem sollicitudinem præstare, aut certo per suum statum civilis alieno gubernio subditi, continuo aceretur ad se extendendum hac benevolentem et aequam propensione. Ergo in statu anormali constitueretur, et aliqua parte suæ libertatis privaretur, præterquam quod totalitate exercitii libertatis exterioris, ac proinde sui officii, spoliari ab aliquo principe posset.

2° Si omnes gentes fiduciam aequè non habent in Pontifice supremo, qui omnes moderandi munus habet, ejus gubernatio suspecta esset; non omnes obsequenti ac candido animo ejus leges acciperent, ac proinde periculum salutis pro aliquibus nasceretur. At sine civili principatu, omnes populi certo non aequè haberent fiduciam; nam, regnis divisis, fieret ut princeps cui Rom. Pontifex subditus foret, ad se eum trahere vellet, et quandoque adhibita vi morali vel etiam physica niteretur. Inde alii principes, contra priorem debellantes, auctoritatem Romani Pontificis despicerent.

II. Romanus Pontifex est inter homines concretum elementum divinum a Christo relictum, et regula directiva ordinis morali et supernaturalis; itaque auctoritatis positus est cui subjiciuntur omnes homines. Porro si principatu temporali destitueretur, jam rector supremus ab inferioribus dirigeretur, seu gubernatus gubernatorem regeret, elementum divinum ab humano penderet, et auctoritas supremi ordinis auctoritati ordinis inferioris obnoxia foret, quod est absurdum. Ergo...

319. — *Scholium.* Nec valet effugium quod in *civilibus* tantum et in *temporalibus* Romanus Pontifex esset subditus, dum in *religiosis* negotiis esset superior: nam ad factum quod attinet, evidens est illum dominatum in negotiis religiosis nullo modo exerceri posse seu nullam sortiri realitatem externam nisi id permittat potestas civilis: itaque etiam in religiosis regendis Rom. Pontifex esset dependens. — Si jus ipsum consideremus, hanc fallaciam iterum denudabimus. Etenim 1° ordo civilis ordini morali

subjacet, ideoque ordo civilis per se non est absolute independens a supra regula totius ordinis morali; 2° ordo religiosus a civili et temporali non potest realiter separari: cultus externus et publicus, media ad cultum et ministrorum religionis necessaria involvunt actus et res temporales atque civiles. Ergo inutilis et ridicula est hæc distributio obsectorum potestatis.

Præterea distinctio inter negotia religiosa et negotia temporalia talis habetur qualis inter res simpliciter diversas, et sic fit fundamentum *realis et complete* separationis utriusque potestatis; porro res eadem sub diversis respectibus potest esse materia negotii religiosi et negotii temporalis. Ergo fallax est illud fundamentum, et fit ut Ecclesie romaneat solus ordo logicus, seu conceptum abstractorum dominium, sine ulla realitate externa et sensibili: quam putidè sint illæ distinctiones et argutiolæ nemo non videt.

§ II. — De gradibus inferioribus auctoritatis ecclesiasticæ divinitus institutis.

320. — Ut constat ex dictis, integrum corpus apostolicum accepit a Christo jurisdictionem universalem; sed Petrus constitutus fuit centrum unitatis et supremus Pastor totius Ecclesie, quæ est una. Qua de causa Apostoli, cum plures fundarunt Ecclesias, illas sibi absolute retinere non poterant, sed easdem referre debebant principio unitatis, secus plures fuissent Ecclesie disjectæ, et non una Ecclesia, quod constitutionem primævam subverteret; itaque dum presules in numero regendi Ecclesias particulares sibi sufficiebant apostoli, easdem Ecclesias obnoxias reddebant principio unitatis, seu Petro ejusque successoribus.

Ergo Christus ita ecclesiasticam auctoritatem constituit, ut sit in Ecclesia duplex potestas divinitus instituta: una supra et independens, quæ reservatur Romano Pontifici; altera inferior et priori obnoxia, quæ est in singulis episcopis.

321. — Ecclesia particularis, cujus Episcopus est pastor et rector, seu locus territorii quo hæc particularis aggregatio ecclesiastica continetur, *diocesis* appellatur, quasi

locus *separatus* sub ejusdem præstili administratione; est quædam societas perfecta in suo genere, si nomen perfecta alicui parti generalis societatis dari potest.

Universa ergo Ecclesiæ administratio concipi potest, ut quoddam generale systema quod ex harmonia plurimum particularium systematum resultat; videlicet singulæ dioceses seu ecclesiæ particulares quoddam peculiare systema constituunt quod circa Episcopum revolvitur tanquam sum centrum: « Extra unitatem episcopi nulla salus (1). » Sed una est diocesis particularis, nempe Romana Ecclesia, quæ immediate gubernata ab Episcopo maximo, est centrum totius systematis generalis. Et systemata particularia eatenus pertinent ad ipsam Ecclesiam universalem, quatenus circa hoc centrum generale revolvuntur; systemata particularia quæ hanc relationem abrumperent, remaneret sidera errantia in vacuo, quibus nullus remaneret ordo (2).

322. — Ex dictis resultat Episcopum in sua diocesi potestatem habere *legislativam* et *executivam*, sed dependentem et supremæ obnoxiam. Hæc potestas, secus ac superior, infallibilitate in fide et indefectibilitate in charitate non fruitur, quod probant theologi, et jam rationi naturali istæ dotes videntur, ac minus, inutiles et superflue, cum sufficiat auctoritas infallibilis et indefectibilis Romani Pontificis. At si a lege communionis, ut superius diximus, recederet præsul alicujus diocesis non esset amplius episcopus catholicus (3).

Hæc innuere sufficiat: natura enim potestatis ecclesiasticæ inde sufficienter cognoscitur, et societatis religiosæ indoles sat manifestatur, ut nostra tractatio de societate religiosa sit completa. Etsi disputatio hæc nostra ambitu juris naturalis contineri debeat, tamen cum *de facto* et *ex positiva Dei dispositione* nulla sit societas religiosa mere naturalis, ut jam monuimus, aliquam ejusmodi societatem abstractionibus mentis conflare non expediebat; sed rem, prout est in se, referre oportebat, cujus institutionis perfectissimam convenientiam palam facere non

(1) Cyr. Ep. 32.

(2) Inst. juris can. in cõll. S. Appoll.

(3) Clem. Schrader, de unitate Rom. C. 5.

abs re erat. Deinde ex altera parte in tractatu de Ethica rationali non potest, nostris præsertim temporibus, prætermitti disputatio de societate religiosa. Itaque hactenus recensita ad pleniorem tractionem juris socialis spectant. Reliqua vero ad nostram disciplinam non pertinent, sed ad theologiam et ad jus canonicum, quæ alias principia præsentis disquisitionis circa societatem ecclesiasticam nobis suppeditantur.

§ III. — De forma regiminis Ecclesiæ.

323. — Quæ hactenus de natura potestatis ecclesiasticæ disputavimus, Ecclesiæ regimen delucide manifestant. Per formam enim regiminis intelligitur consensus omnium elementorum societatis in communem finem vergentium, seu modus secundum quem intellectus concordant, voluntates uniantur et media coordinantur intuitu finis associandi; sed activa directio horum elementorum ad finem est potestas. Ergo ex dictis de potestate, prona est conclusio circa formam regiminis Ecclesiæ.

Etsi res sit in promptu posita, tamen non defuerunt auctores, qui de hæc re falso aut etiam perverse sentierunt.

1° Marcellus Patavinus, ut Ludovici Bavari, qui Romanos Pontifices oppugnabat, gratiam aucuparet, docuit 1° in Ecclesia summam potestatem esse in toto cõtu fidelium, non secus ac in aliis omnibus, inquebat, societatis; 2° hæc potestatem translatam fuisse in principes, saltem fideles.

2° Protestantes innumera circa hæc questionem coereunt systemata, quæ vel ad democratiam puram, sine illa translatione potestatis, vel ad liberrimam confederationem, vel etiam ad negationem ipsius Ecclesiæ, et societatis distincta a civili, etc., regimen Ecclesiæ reducunt.

3° Richerius, Sorboniæ syndicus, affirmare etiam ausus est 1° formam regiminis Ecclesiæ esse democratiam: Christus, juxta ipsum, immediate dedit summam potestatem cõtui fidelium; potestatem tantum ministerialem Romano pontifici, Episcopis et presbyteris diverso quidem gradu immediate contulit: itaque jurisdictione suo potestas

tum episcopalis tum parochialis immediate venire a Christo, et Romanus Pontifex Ecclesiam dissentientem aut inconsultam obligare non possit.

Hos omnes excessus suo modo revoct Febronius (Nicolaus Hontheim).

Sed hic error Protestantismo valde affinis, non secus ac superiores, evidenter pugnat cum verbis Christi (1), ut ostendunt theologi.

Quam ob causam, catholici non quaerunt utrum illud regimen sit democraticum vel monarchicum, sed unice disputant utrum sit monarchia pura, an censi debeat monarchia elemento aristocratico temperata.

Tamen quidam theologi, *gallicani* nuncupati, olim dicebant formam regiminis esse aristocraticam, quia, juxta ipsos, suprema potestas regendi Ecclesiam non in Romano Pontifice resideret, sed tantum apud Episcopos in consilio generali sub Petro coadunatos. Theologi vere catholici etiam ostendunt argumentis certissimis hanc doctrinam ab errore Protestantium et Richerii non valde abluere, et esse, saltem post concilium vaticanicum, haereticam.

324. — THESIS. *Forma regiminis Ecclesie est monarchia.*

Nota. Plures catholici cum Bellarmino tenent regimen Ecclesie esse monarchiam aristocratica temperatam: quod adstrunt ex duplici potestatis collatione a Christo facta (311). Alii, cum cardinali Usio, qui alias cum superioribus conveniunt in his omnibus quæ spectant ad originem et potestatem ordinis episcopalis, arbitrantur ea nihil impedire quominus Ecclesie regimen dicatur simpliciter et absolute monarchicum; et in hoc sensu thesim ponimus.

Probat. Monarchia pura habetur quando potestas suprema aequitate residet in una persona physica (281): atqui suprema potestas ecclesiastica in solo Romano Pontifice residet. Minor constat 1º ex superioribus dictis: nimirum ex eo quod suprema potestas summo Pontifici inest et ab ipso solo ordinario exercetur; singuli Episcopi potestatem ordinis inferioris habent; nullam vero partem auctoritatis supremae seu quæ se extendat ad universam Ecclesiam

(1) Joan. xxi, 16 et 17, coll. Matth. xvi, 18 et 19.

et in se sit suprema, possident; 2º aliquando, seu per accidens, suprema potestas a summo Pontifice in concilio generali exercetur; sed hic modus agendi non impedit quin Romanus Pontifex plenitudinem potestatis supremae habeat. Ipse enim Pontifex, qui solus potest congregare concilia œcumenica, consortium aliorum Episcoporum sibi adsciscit in negotiis magis arduis: itaque, vi unionis moralis cum subiecto physico supremae potestatis, Episcopi modo tamen dependenti participes efficiuntur hujusce potestatis; 3º si Romanus Pontifex ab ipso concilio discederet, jam istud supremam et universalem jurisdictionem amitteret, quæ tota ad Pontificem rediret: Petro enim, ut persona singulari, supremam potestatem nullis conditionibus alligatam Christus contulit, quæ proinde ab illo capite corporis episcopalis separari nequit. Itaque impossibile est, juxta positivam Ecclesie constitutionem, ut potestas suprema ex toto vel ex parte, ab aliis, quam a Summo Pontifice, eo invito et reluctante, exerceretur.

Ergo in societate ecclesiastica forma regiminis est monarchia pura.

325. — *Scholium.* Nonnulli in hac re decipiuntur quia originem divinam potestatis episcopalis cum ejusdem natura permiscet. Potestas episcopalis utique venit mediate vel immediate a Christo, et ratione originis est divina; verum hæc jurisdictio non est *suprema*, sed dependens, (274); itaque in presenti parum refert an jurisdictioni episcopalis veniat a Christo, mediante Romano Pontifice, vel aliter, siquidem unice agitur de potestate *suprema* ejusque subiecto; residetne hæc potestas in una persona physica vel in pluribus.

SECTIO III

DE JURE INTERNATIONALI.

326. — Instinctu socialitatis hoc non indigentis physici et moralibus homo ordinatur et incitatur ad societatem universalem: non modo ad personas inter se, ut societas domestica constituatur, et familias invicem, ut in societate civilem constituendam convenient, *venit etiam ad*

§ 1. — De mutuis officiis nationum in statu nativo seu normali spectatarum.

327. — Etsi jura et officia nationum ex ipsa natura emergant, tamen horum jurium et officiorum applicationem et extensionem natura non semper determinat; inde, in jure gentium late spectato, duo sunt distinguenda: 1° id quod ab ipsa natura determinatur, 2° id quod in natura utique radicatur, sed pluribus modis determinari potest, ac proinde non nisi interveniente voluntate humana definitur. Agemus ergo primum de juribus et officiis ex sola natura emergentibus; postea de officiis et juribus ex foedere proficiscentibus.

§ 1. — *Præliminaria.* Officia et jura quæ ex ipsa natura rerum efflorescunt.

328. — Officia gentium seu nationum possunt dividi in *absoluta et hypothetica*; quæ vi solius naturæ, nulloposito facto, emergunt, absoluta appellari possunt; si ex hypothesi alicujus facti enascuntur, hypothetica sunt.

329. — *Thesis.* *Fundamentum omnium officiorum et jurium quæ statum eternum gentium determinant, in amore quem sibi mutuo præstare tenentur, collocari debet.*

Probat. Omnes homines, seorsim spectati, lege mutui amoris obstringuntur ita ut alter alteri idem bonum appetat, quod cupit sibi; hæc lex nullis limitibus circumscribitur, sed quemlibet hominem ligat erga quemcumque alium; hominem: inde tam late patet terminus amoris respectu talis hominis quam patet ipsa humanitas. Jam vero homo, eo ipso quod alicui civitati pertinet, ab hac lege amoris erga omnes prorsus homines non solvitur: 1° natura societatis ejusque id non possit nec poscere potest, quippa cum esset aliquid contra ordinem rerum, sed 2° ergo socialis qui hominem perficit, pleniorum principiorum naturæ cognitionem afferendo, actibus adstringere debet mutuum hunc hominum amorem.

Atqui naturalis et primordialis ordinatio hominis ad homines est evidenter fundamentum omnium relationum

socialium, ut alias constat ex dictis, ac proinde omnium officiorum et jurium. Ergo...

330. — *Scholium.* Verum hic amor quæ cæteros homines diligimus, cum amore quem nobis debemus, componi debet: uterque amor est vox et lex naturæ. Itaque

331. — *Thesis II.* *Supremi imperantes debent utilitatem propriæ gentis anteponeere utilitati gentis aliene.*

Probat. Supremi imperantes officio tenentur arctissimo procurandi bonum societatis, cui præficiuntur; porro, si utilitatem propriæ gentis negligerent, aut ipsi non magis prospicerent quam utilitati aliorum, suum officium desererent ac violarent. Ergo supremi imperantes primum utilitati propriæ gentis consulere debent; et in hoc sensu valet axioma veterum: *Patria præstat omnibus.*

332. — *Corollarium.* Ergo illud intercedet discrimen inter magistratum publicum et personam individuum, quod hæc commodi particularis jacturam laudabiliter facere potest in utilitatem aliorum, dum ille societatis utilitatem posthabere nequit sine proprii officii violatione: persona privata in hoc casu de se suisque rebus disponit, dum persona publica de rebus communibus statueret contra legem fundamentalem associationis.

333. — *Thesis III.* *Omnes nationes, sive magnæ sive parvæ, æquiparantur quoad jura absoluta.*

Probat. Inæqualitas nationum non posset oriri nisi aut 1° ex eo quod esset inæqualitas in juribus sociorum componentium varias nationes; aut 2° nova jura nascerentur ex nova compaginatione quorundam hominum; aut 3° fundamentum illarum societatum esset diversum; diversitas enim illa in juribus absolutis, non potest venire nisi ex qualitate consociatorum vel ex facto ipsius consociationis. Atqui neutrum dici potest: 1° omni ex parte multitudo constat hominibus, qui eadem natura hisdemque juribus individualibus fruuntur; 2° majus incrementum seu nova accessio quorundam civium nulla jura addit, tum quia jura societatis, ut sic, non veniunt ex delegatione membrorum, tum quia, etsi id haberetur, homines recenter compaginati eximia quædam non auferunt jura quibus

priores consociati carebant; 3° fundamentum ejusque societatis est idem: natura humana socialis, et jura majestatica seu ipsa potestas politica a Deo æqualiter concessa cuilibet societati.

Ergo nulla diversitas ac inæqualitas quoad jura absoluta in diversis nationibus agnosci potest.

334. — *Corollarium.* Ergo hanc æqualitatem juris subvertere aut immutare nequeunt magnæ nationes quin jus naturale manifesto lædant: et hæc jura essentialia lædere idem est ac mortem alicujus societatis, quæ ab his juri bus vitam socialem habet, appetere, quod in ordine sociali perinde valet ac in ordine privato mortem proximo moliri.

335. — *Scholium.* Tamen quoad jura quæ in aliquo facto fundantur, et præsertim in illo ex quo diversitas nationum enascitur, hæc certo sunt inæqualia. Porro, cum in conventibus gentium, id est, in solemnibus summorum imperantium conciliis, isti per legatos aut aliter sedent, nihil vetat quominus hæc inæqualitas accidentalit sit regula ordinis honore antecedendi servanda inter diversas nationes sic coadunatas; hic ordo tamen ex pactis tacitis vel expressis repeti solet.

336. — *Thesis IV. Velitum est aliarum gentium perfectioni et tranquillitati aperte vel latenter nocere.*

Probatur. Gentibus singulis evidenter competit jus adhibendi media propriae conservationi et perfectioni necessaria quæ ejus sunt et nemini damnum faciunt: natio quæ tali jure destitueretur non esset societas perfecta, seu natio proprie dicta, nempe civitas sui juris ac integra, id est, status independens. Atqui huic juri prospiciendi propriae conservationi, perfectioni ac felicitati respondere debet consentanea aliarum gentium obligatio: omnibus incumbit officium non lædendi jus aliorum. Ergo gubernium quod aperte vel insidiosè aliquid moliretur, quod aliarum gentium perfectioni et tranquillitati detrimentum afferret, reum esset læsi juris earumdem.

337. — *Scholium.* Non tantum principium *Nemini nocere* in nationum officia cedit, verum etiam hoc alterum: *Fac bonum.* Officia enim beneficentiæ non minus nationes quam homines individuos obstringunt. Relationes chari-

tatis quibus homo quilibet vi naturæ communis erga omnes alios sine ulla exceptione devincitur, solvi nequeunt per statum socialem, sed strictiores efficiuntur propter perfectionem ejusque obligationum cognitionem. Itaque officis mutæ beneficentiæ tenentur omnes gentes, sine tamen detrimento proprii boni propriaque felicitatis. Hæc officia ad genus officiorum *imperfactorum* revocantur, quæ nempe postulari possunt, sed exigi nequeunt: at injuriam proprie dictam facit, qui impedimenta ponit ne aliqua natio suam perfectionem viresque in his quæ juri perfecto aliorum non detrahunt, augeat.

II. Officia ex pactis præsertim emergentia.

338. — I. *Commercium*, inter media quæ ad commodum et jucunditatem nationum proficiunt, præcipuum locum meretur, atque generatim in emendo, vendendo et permutando res ac pecunias situm est. Cum aliqua natio quibusdam rebus indigeat quarum altera copiam superfluentem habet, fit ut natura ipsa ad mutuum commercium nationes ordinet; ex illo etiam hoc profuit emolumentum quod ex pacifica illa mixtione gentium, scientiæ ac artes in unaquaque amplificentur, et mores ad lenitatem magis ac magis propendeant.

Licet nationes vi naturæ ad negotiationem et commercium inducantur, nulla tamen gens officio proprie dicto, seu *perfecto*, obligatur ad negotiationes faciendas cum altera natione, nisi saltem ista in casu extremæ necessitatis versaretur, quia obligatione quæ homini cuique incumbit subveniendi proximo in summo vitæ discrimine posito, si id fieri potest sine proprio detrimento, ligantur etiam nationes.

Itaque, 1° nulla natio cogi potest, ut alterius commercium admittat, resque quibus abundat, alteri vendat, nisi hæc magna indigentia et necessitate laboret sequè aliter incolumem servare nequeat.

2° Jus proprie dictum ad commercium cum alia natione exercendum acquiritur sola pactione, quæ condiciones istarum negotiationum determinat.

3° Jus itaque naturæ læderet aliqua natio, quæ aut mer-

catum inter duas nationes impedire vellet, aut, secluso pacto sociali, sibi vendicaret facultatem exercendi commercium aut tale genus mercaturarum, exclusis aliis nationibus.

4° Cum negotiationes et commercia sint libera, integrum est cuique nationi importationem vel exportationem aut penitus prohibere, aut debitum vectigalibus coercere, quotiescumque id exposulat utilitas publica seu bonum proprium hujusce gentis: certo lex mutue benevolentie inter nationes cedit legi utilitatis aut necessitatis propriæ singularum.

339. — II. *Fœdera*. Commercium inter nationes importat fœdera et pacta, quia jus naturæ non determinat condiciones permutationis mercium, quæ per contractus internationales præstituantur.

340. — THESIS. *Fœdera non nisi a supremis imperantibus sive per seipsos, sive per suos legatos, iniri possunt.*

Probatur. Fœdera sunt contractus in quibus partes contrahentes sunt ipsæ nationes, ut sic, nempe societates politicae et quorum objectum juribus earundem societatum continentur. Atqui solum subjectum supremæ potestatis 1° vicem totius societatis gerit, de cujus 2° juribus pacisci solus potest, siquidem suprema potestas est complexus jurium socialium quæ commune bonum societatis respiciunt. Ergo fœdera internationalia pangere ad solos summos imperantes pertinet.

341. — *De objecto* seu de materia illorum fœderum idem dicendum est ac de materia contractuum inter privatos. Hoc unum satis erit dictum quod objectum fœderum internationalium proprie extra id omne ponitur quod ad jus naturæ evidenter pertinet; nam ad illud jus servandum omnes gentes absolute, seu sepositis quibuscumque stipulationibus, jam obstringuntur; verumtamen quandoque cum gentibus barbaris, quæ leges naturales parvificiunt, officia naturæ sunt objectum fœderis; id ergo contingit per accidens.

Fœdera solvuntur 1° per omnes causas quæ alios contractus rescindunt, 2° per infractiones ex parte alicujus contrahentis: tunc altera pars potest aut ab omni obliga-

tione se solutam existimare, aut partem quæ fide decessit ad pactum implendum adigere. Si tamen pars infidelis non sua culpa sed rerum adversarum vitio, conventis staro promissaque præstare non valeret, nempe in absoluta et perpetua impotentia versaretur ad effectum adducendi stipulationes, fœdus simpliciter dissolveretur.

342. — III. *Legationes*. Fœdera generatim non ab ipsis principibus immediato incurrunt: imo in statu polyarchico id foret impossibile. Inde necessitas et officium *legatorum* sive *oratorum*, vel *interannuntiorum* emergit: illud munus in eo consistit ut legatus, gentis nomine ac mandato, extra territorium et apud exteram gentem negotia suo gentis tractet, ejus commodis publicis consulat; dum quidpiam suæ gentis nomine ac mandato agit, nationem suam representat, seu habet *characterem representationum*, qui constat ex *litteris credentialibus*.

Qualitates et officia legatorum ex natura mandati sufficienter innotescent. Quoad jura, evidens est 1° jus legationum ab ipsa natura tributum fuisse gentibus, siquidem debent inter se communicare; 2° jus mittendi legatos iis tantum competit penes quos residet suprema potestas (§34); 3° libertas et inviolabilitas legatis competit vi muneris; secus jus ipsam legationis destrueretur, et exinde naturale unius nationis jus communicandi cum altera læderetur. Inde consequitur legatos jurisdictioni gentis, ad quam mittuntur, minime subijci: præterquam quod representant gentem, quæ non est alteri obnoxia.

Non inde tamen sequitur legatum qui crimen admittit contra gentem apud quam degit, non posse reprimi et extra civitatem ejici: inviolabilitatem utique sibi vindicat ratione muneris, quo tamen abuti nequit aliquid in perniciem gentis cui immitteretur, occulte vel publice moliendo. Jus legationis evidenter cedit juri societatis prospiciendi propriæ salutis: caute tamen contra legatum, insidiarum in gentem apud quam moratur, reum, procedi necesse est, imo expedit ut pena à proprio principe hujus legati applicetur, aut e gentis læsse territorio pulsioem non ultragrediaturo.

§ II. — De mutuis nationum iuribus et officiis tempore belli.

343. — Ordinem socialem quo fruitor una gens, altera turbare potest, aliquid moliendo contra bona aut personas seu membra istius societatis: tunc natio læsa in suis iuribus media efficacia adhibere debet ut ab ulteriori damno se tuateat, et illud quod passa est resarciatur. Si legationes et media pacifica non sufficiunt, potest vim adhibere ad ordinis redintegrationem obtinendam. Tunc illæ gentes in statu conflictus violenti seu belli se constituunt.

Bellum a Cicerone definitur *certatio per vim*, et consimili modo Grotius rem definitione declarat, cum hoc tantum discrimine quod bellum, non actio, ut innuit Cicero, sed status dici debeat: « Usus, inquit, obtinuit ut non actio sed status eo nomine indicetur, ita ut sit bellum *status per vim certantium*, qua talis (1). » Sed illæ definitiones etiam privatam bellum, injustam aggressionem, imo et atrocitatem comprehendunt, ideoque sunt rejiciendæ. Ex dictis de justa causa belli patet bellum recte describi posse: *Ordinis periclitantis violenta defensio ac redintegratio per illos qui supremam habent auctoritatem in diversis nationibus*.

Bellum dispecitur 1º in *offensivum et defensivum* prout vis inferitur aut repellitur: qui hostem vi aggreditur gerit bellum offensivum; qui arma suscipit ad se tuendum, bellum gerit defensivum; 2º in *solemne et minus solemne*, ex ritibus qui declarationem initii hostilitatum comitantur.

344. — THESIS. *Jus belli nationibus competit.*

Probatum. I. Societates, non secus ac individua personæ, jura connata et absoluta possunt, quæ adjunctum habent *jus securitatis*: sine enim illorum jurium assecuratione, propter corruptionem hominum, ipsa jura sæpe forent inania, ideoque jus securitatis, vi cuius homo pati non tenetur lesionem suorum jurium, competit personis physicis aut moralibus quæ jura habent.

(1) De jure belli et pacis l. 1, n. 1.

Illud jus securitatis importat jus indemnitatis, defensionis et præcautionis. Atqui jura societatum aliquando sarta tectaque esse nequeunt sine bello: malitia enim aliarum gentium proterve et contumaciter conculcari possunt. Ergo jus belli, quod tunc non est aliud ac jus securitatis efficaciter exercitum, nationibus competit.

II. Securitas jurium particularium a civibus repeti potest ex ministerio judicium; inde cives, in statu conflictus, jurium læsorum redintegrationem obtinent ministerio tribunalium civilium; sed inter gentes nullus iudex potest reperiri auctoritatem coactivam in litigantes habens: ergo remanet sors belli.

Itaque cum jura inolumbia interdum servari non possint nisi urgendo jus securitatis, fit ut bellum quandoque sit unicum medium redintegrandi ordinem, reparandi damnum, ac proinde evadit medium justum.

345. — *Scholium*. Illud discrimen inter personam privatam et societatem, quod illa de jure suo aliquid cedere potest virtutis amore, dum hæc aliquando naturæ officio adigitur ad jus violatum ab omni injuria tutum præstandum, ut bono communi sociorum consulat. Officium enim invigilandi felicitati omnium membrorum societatis incumbit summo imperanti, qui proinde nequit ab arbitrio bonum illorum aliis gentibus permittere (326). Jus belli respondet officio prospiciendi felicitati publicæ, et exinde penes supremam potestatem residet, quæ actus sociales exercet.

346. — THESIS II. *Ut bellum sit legitimum requiritur causa justa moraliter certa et necessitas proprie dicta.*

Probatum 1º *pars*. Bellum trahit secum ingentia mala et duras calamitates; atqui tot et tantas erumnas nemo inferre licite potest, nisi adsit causa gravissima et instans: lædere enim proximum velitur, et illo officio naturæ omnes devincuntur, principes et societates, non secus ac homines individui. Ergo, nisi adsit causa, et quidem gravissima, respectu boni publici, summi imperantes rei essent tot eadum et malorum quæ secum trahit bellum, et læsi juris naturæ, si bonum publicum ex necessitate non posceret tale medium. Hæc causa debet esse

ipsi principi bellum *moventis moraliter certa*, nam effectus sunt certi et gravissimi.

Probat. 2^a pars. Bellum est remedium extremum valde periculosum et in se odiosissimum; atqui nefas est istius modi remedia adhibere sine absoluta necessitate: quis enim medicus in summo vite ægrotantis discrimine vellet illi remedium periculosissimum dare; si aliud haberet quod a fortiori valet quando igitur de nationibus. Ergo quando superest alia via ad litigium finendum, quantavæ sit gravitas causæ, non licet bellum inferre.

347. — *Corollarium*. Indo etiam apparet necessariam esse præviam belli *declarationem*, quæ solemniter ostendat omnes vias pacificas incassum exploratas fuisse; alias inopinata esset aggressio quæ latronum propria est. « At belli æquitas, ait Cicero (1), sanctissime feciali populi Romani jure perscripta est: ex quo intelligi datur nullum bellum esse justum, nisi quod aut rebus repetitis geratur, aut denuntiatum ante sit et indictum. »

348. — THESIS III. *Summi imperantes bellum gerere nequeunt nisi cum intentione pacis.*

Probat. Rectus enim ordo postulat ut societates inter se pacifice vivant, et sibi mutuo auxilium ferant in vitæ socialis negotiis (323, etc.); atqui principes qui bellum gereret sine intentione pacis, sed tantum ad tributa imponenda et ad incrementum territorii acquirendum, hunc ordinem naturæ evertere conaretur, ac proinde voluntatem moveret aversam a præceptis juris naturalis. Ergo...

349. — *Corollarium*. Ergo necesse est ut nunquam aditus ad pacem postcandam intercludatur, nec non ut bellator se facilem ostendat, quotiescumque ordo stabiliter redintegrari potest, et sufficiens satisfactio illi oblata est. Tamen, juxta plures, oblatione competentis satisfactionis ab una parte, altera non teneretur bella supersedere; ratio est quia ille qui, ante bellum, negaret præstare

(1) De Officiis, I.

satisfactionem, se constituit in statu satisfaciendi per justitiæ vindicativæ executionem. Sed sententia opposita est æquitati naturali magis consentanea.

350. — THESIS IV. *Bellum gerentes nequeunt plus damni inferre quam necesse sit ad finem belli obtinendum.*

Probat. Jus belli in mera necessitate fundatur redintegrandi ordinem perturbatum, et bellantes omnibus justitiæ et humanitatis legibus, quæ sunt generalissimæ, ligantur, quatenus saltem cum jure assecurationis componi possunt. Atqui ille qui plus damni inferret quam necesse sit ad finem belli obtinendum, leges justitiæ et humanitatis, quibus tunc obstringitur, violaret: ex hypothesis jus assecurationis, quod est fons juris belli, has severitas non postulat; quomobrem leges justitiæ conculcarentur sine necessitate et sine causa. Ergo.

351. — *Corollarium* I. Hinc militum licentia compescenda est, præsertim in his quæ morum honestati et religionis sanctitati detraherent: incendia, vastationes, hominum innocuorum necem, mutilationem, etc., etiam strictissima disciplina impedire debent duces. « Puerum ætas excuset, feminam, sexus, » ait Seneca. Imo spoliatio innocuorum rusticorum etc., est etiam *per se* illicita. Tamen si ad finem belli et ad victoriam necessario per accidens esset ejusmodi spoliatio, fieret licita.

Corollarium II. Hinc illicita sunt venenatio armorum, annonæ, fontium, etc., quia bella virium robore, armis consilio, non beneficiis patrandæ sunt.

352. — *Corollarium* III. Hinc etiam, parta victoria saltem completa et decisiva, omnis violentiæ facultas cessat: damnus enim tunc inferretur sine ullo motivo; 1° cessat præsertim jus occidendi quo bellator tantum uti potest cum est unicum atque extremum medium ut superetur resistens. Neque tamen, neque præcedens contumacia resistendi, neque inferendus terror ratio sufficiens fundendi sanguinis humani esse possunt.

2° Penas victis inferre quæ ad nationis victricis defensionem, incolumitatem ac redintegrationem in pristi-

num statum non essent necessariae, nefas est. Si gens victa adeo esset pervicax ut nulla adsit securitas pro natione victricæ quamdiu illa independens remanet, juste posset hac independentia privari et alterius ditioni subijci.

EXPLICIT ETHICA.

HISTORIÆ

PHILOSOPHIÆ

SYLLABUS

Origo philosophiæ potest considerari quoad ordinem possibilitatis et quoad ordinem realem et historicum. 1° Si de origine juridica quæras, facile reperies rationem humanam, quæ, non secus ac res omnes, ad se perficiendam necessario nititur, non posse diu agere quin ad rerum notitiam magis ac magis perfectam, seu ad earum cognitionem per causas, deveniat: hoc modo spectata, philosophia haberetur ut naturalis evolutio rationis humanæ multis gradibus ascendenti a rerum sensibilibus cognitione ad eorundem causas proximas et remotas; philosophia ergo, etiamsi homo sibi derelictus fuisset, diu desiderati non potuisset; et hanc veritatem negare idem est ac inficiari rationem humanam esse vim quandam naturalem ad cognoscendum ordinatam.

2° Si de factò ipso quaeramus, revelatione et ratione constat primum hominem divino beneficio philosophia simul et theologia imbutum fuisse. Deus non potuit primum hominem non instruere cognitionibus tum ad propriam perfectionem, tum ad progeniem rite edocendam necessariis; sed in ambitu illarum cognitionum protoparenti necessariorum ad proprium munus patris poragendum et ad finem attingendum, certo continentur quædam notionès philosophicæ. Præterea historia philosophiæ nobis exhibet in temporum exordio disciplinas naturales ipsi theologiæ implexas, ita ut sub tutela revelationis ab initio appareat philosophia.

Qua de causa, historia philosophiæ dum varias scholas